

pojęć, bowiem stanowi ono wyraz usiłowań wielu pokoleń i wielu kultur zmierzających do określenia, kim jest człowiek. Przytoczone przez autorkę poglądy Seredyńskiego wskazują raczej na mało oryginalne rozstrzygnięcie przez niego tego problemu i silną tendencję proherbartowską.

Wydaje się, że na koniec można pokusić się o syntetyczny wniosek: dorobku pedagogicznego Seredyńskiego nie należy postrzegać jako prostej kompilacji obiegowych zasad pedagogicznych i najbardziej popularnych teorii, ale jednocześnie nie można powiedzieć, że reprezentował wyraźny, określony kierunek

w myśli pedagogicznej. Nie wypracował również własnej doktryny pedagogicznej koncentrując się (w duchu minimalistycznego pozytywizmu) na bieżących, konkretnych rozwiązaniach programowych i edytorsko-organizacyjnych. Efekty jego pracy pozwalają zaliczyć go do wybitnych postaci polskiej oświaty pod zaborami.

Autorce tej cennej książki, w oczekiwaniu na kolejne, równie ważne, należy pogratulować ciekawej merytorycznie i bogatej erudycyjnie pracy.

*Sławomir Szobryn*

## Noty

**Galicja i jej dziedzictwo. Tom III pt. Nauka i oświata, red. A. Meissner i J. Wyrozumski, Rzeszów 1995, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, ss. 286.**

W ramach seryjnego wydawnictwa pt. „Galicja i jej dziedzictwo” ukazał się w 1995 trzeci tom poświęcony problemom edukacji i nauki. Zawiera on materiały zaprezentowane na ten temat podczas międzynarodowej konferencji naukowej zorganizowanej w 1992 roku w Łancucie i Rzeszowie (przede wszystkim podczas obrad osobnej sekcji, w której omawiano tę problematykę).

Publikacja składa się z dwóch części, z których pierwsza dotyczy zagadnień nauki, druga – problemów oświaty. W części pierwszej zamieszczono teksty, których przedmiotem rozważań są kolejno: studia młodzieży polskiej (wywodzącej się przede wszystkim z terenów południowej i wschodniej Polski) na uniwersytetach Europy Zachodniej – od czasów średniowiecza do połowy osiemnastego wieku (Ryszarda Kazimierza Lewańskiego), życie naukowe w autonomicznej Galicji (Juliana Dybca), narodziny, rozwój i znaczenie galicyjskich to-

warzystw naukowych w zakresie humanistyki (Jerzego Starnawskiego), działalność Towarzystwa Naukowego im. T. Szewczenki i jego rola w narodowym odrodzeniu Ukraińców (Mykoły Muszynki), wkład Galicji w rozwój nauk pedagogicznych (Andrzeja Meissnera), wybrane zagadnienia myśli pedagogicznej Galicji i Królestwa Polskiego w drugiej połowie XIX wieku – w ujęciu komparatystycznym (Władysławy Szulakiewicz), galicyjskie początki neoscholastycznej odnowy polskiego katolicyzmu (Czesława Głombika), rola rzeszowian w rozwoju nauk medycznych w wieku XIX i XX (Lesława Grzegorzcyka).

Część druga zawiera opracowania, które poświęcone są: polityce szkolnej w Galicji w latach 1866-1890 (Renaty Dutkovej), rozwojowi szkolnictwa ukraińskiego w Galicji (L. H. Bai-ka), roli gimnazjum galicyjskiego w procesie kształtowania się inteligencji polskiej (Leszka Śliwy), szkołom średnim pogranicza galicyjsko-

śląsko-słowacko-węgierskiego (Mieczysława Adamczyka), gimnazjum chyrowskiemu i jego wychowankom (Ewy Kuli i Marzeny Pękowskiej), sprawozdaniom szkolnym gimnazjów galicyjskich (Adama Horbowskiego), szkolnictwu zawodowemu Galicji Wschodniej (Bohdana Dobrianskiego), rozwojowi polskiej oświaty w Księstwie Cieszyńskim w drugiej połowie XIX wieku (Grażyny Kempy), kierunkom i formom polskiej oświaty dorosłych w Galicji przełomu XIX i XX wieku – rozwijanej przede wszystkim w ramach Towarzystwa Szkoły Ludowej i Towarzystwa Uniwersytetu Ludowego

im. A. Mickiewicza (Agnieszki Stopińskiej-Pająk), udziałowi Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych w integrowaniu nauczycieli szkół średnich Galicji w latach 1884-1909 (Barbary Łuczynskiej), działalności Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” (Marka Mirkiewicza).

Teksty zamieszczone o omawianym tomie charakteryzuje w sumie dość zróżnicowany poziom merytoryczny a zarazem duża różnorodność tematyczna. Tę ostatnią cechę traktować jednak można jako jego zaletę, podnoszącą zdecydowanie walory książki.

*Wiesław Jamrożek*

### **Edward Kołowski, Eugenia Malewska, Wychowanie do pracy na roli w rozwoju dziejowym, Olsztyn 1993, Wydawnictwo Akademii Rolniczo-Technicznej, ss. 138**

Książka E. Kołowskiego i E. Malewskiej pt.: „Wychowanie do pracy na roli w rozwoju dziejowym” adresowana jest głównie do studentów akademii rolniczych, przygotowujących się do pracy w szkołach rolniczych. Ma charakter podręcznika niezbędnego i przydatnego w studiach nad dziejami wychowania do pracy na roli. Poszerza też znacząco nader jeszcze skromną historiografię tej problematyki.

Praca E. Kołowskiego i E. Malewskiej jest historycznym spojrzeniem na problematykę edukacji rolniczej w powiązaniu z takimi istotnymi uwarunkowaniami, jak: przemiany polityczne i społeczno-ekonomiczne, myśl pedagogiczna i praktyka wychowawcza, rozwój nauk przyrodniczych, ekonomicznych i kultury wsi, zmiany świadomości chłopskiej itp. Analizowana problematykę ujęto w trzech obszernych rozdziałach.

Rozdział I zatytułowany „Wychowanie do pracy na roli w starożytności” traktuje o tej dziedzinie wychowania na Dalekim i Bliskim Wschodzie, Grecji i Rzymie. Na tle ogólnych koncepcji wychowania, kultury, rolnictwa Autorzy prezentują tu pierwsze w historii próby wychowania rolniczego.

W rozdziale II pt. „Średniowieczne rolnictwo i wychowanie ludności rolniczej” przedstawione zostały zagadnienia dotyczące ustroju

rolnego, stosunków gospodarczo-społecznych, ideałów wychowawczych w Europie oraz w Polsce, które stanowią kontekst rozważań nad początkami oświaty i wychowania rolniczego, genezą form przekazywania wiedzy zawodowej, wychowaniem ludności wiejskiej i sposobami upowszechniania wiedzy rolniczej.

W ostatnim i najobszerniejszym III rozdziale pt. „Podłoże społeczno-ekonomiczne i kulturowe edukacji rolniczej do końca XVIII w.” Autorzy omawiają przemiany społeczno-gospodarcze wsi europejskiej oraz przełomy intelektualno-cywilizacyjne i konsekwencje oświatowe w Europie, ukazując ich wpływ na rozwój edukacji rolniczej. Omówione tu zostały początki szkolnictwa rolniczego w Europie i w Polsce, zwłaszcza wnikliwie w dobie Komisji Edukacji Narodowej. Rozdział kończą rozważania na temat wychowania folwarcznego, z uwypukleniem wpływu religii i dworu.

Książka E. Kołowskiego i E. Malewskiej oparta jest na głębokiej znajomości przedmiotu i rzetelnie przedstawia opisywane fakty. Z racji jednak na zaznaczony przez Autorów w Przedmowie podręcznikowy charakter omawianego opracowania należy się tu także ustosunkować do jego funkcji dydaktycznych.

Podręcznik ten posiada z pewnością duże walory informacyjne. Podstawowym źródłem